

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій
Факультет соціальних технологій, оздоровлення та реабілітації

Кафедра фізичної реабілітації

**ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ,
ЕРГОТЕРАПІЇ (ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ)**

методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 227 – Фізична терапія, ерготерапія

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри
фізичної реабілітації,
Протокол № 10
від 09 червня 2023 р.

Чернігів 2023

УДК 615.8(072)

О-75

Основи практичної діяльності у фізичній терапії, ерготерапії (Вступ до спеціальності): методичні вказівки до практичних занять для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 227 – Фізична терапія, ерготерапія./ Укл.: Н. П. Пономаренко. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 14 с.

Укладач: Пономаренко Наталія Петрівна,
кандидат медичних наук,
доцент кафедри фізичної реабілітації

Відповідальний за випуск: Зайцев Володимир Олексійович,
завідувач кафедри фізичної реабілітації,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент: Черняков В.В., доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичної реабілітації

ЗМІСТ

Передмова.....	4
План практичних занять.....	7
Змістовий модуль 1. Основи реабілітаційної діяльності.....	9
Змістовий модуль 2. Особливості роботи з пацієнтом.....	10
Змістовий модуль 3. Медико-біологічні особливості реабілітації.....	11
Теми рефератів до курсу.....	11
Модульний та поточний контроль.....	12
Рекомендована літератури.....	13

ПЕРЕДМОВА

Фізична терапія, ерготерапія покликана покращувати якість лікування, прискорювати процес відновлення функцій органів та систем, повертати працездатність, допомагати хворому розвинути навички самообслуговування, у випадках інвалідності пристосуватися до максимально активного життя у нових умовах, що відбулися внаслідок хвороби чи травми, а також до більш повної інтеграції в усі сфери його діяльності.

Комплекс реабілітаційних заходів, у тому чи іншому вигляді, починають проводити з першого дня перебування хворого у лікарні. Проводяться вони за індивідуальними програмами у стаціонарі та продовжуються після виписки: в реабілітаційному центрі, спеціалізованому санаторії, поліклініці тощо.

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи практичної діяльності у фізичній терапії, ерготерапії (Вступ до спеціальності)» є формування науково-професійного світогляду бакалавра спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» у галузі Охорона здоров'я та ефективне забезпечення спеціальної професійно-педагогічної підготовки ЗВО, формування теоретичних знань і практичних навичок та вмінь з комплексного оздоровчого впливу на організм людини.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має набути або розширити такі загальні (ЗК) та фахові (СК) компетентності, передбачені освітньою програмою:

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

СК 05. Здатність провадити безпечну для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії, неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи практичної діяльності у фізичній терапії, ерготерапії (Вступ до спеціальності)» є:

- ознайомити ЗВО із загальними відомостями про фізичну терапію та ерготерапію, їх місцем у галузі охорони здоров'я; надати інформацію про систему реабілітації та її складові;

- ознайомити ЗВО з кваліфікаційною характеристикою фахівців з фізичної та реабілітаційної медицини, їх місцем у реабілітаційній команді;

- розкрити етапи роботи у фізичній терапії та ерготерапії: обстеження, планування, складання індивідуальної реабілітаційної програми, методи контролю результатів фізичної терапії, ерготерапії;

- надати знання про основні методи та засоби фізичної терапії, ерготерапії: терапевтичні вправи, масаж, природні та преформовані фізичні чинники;

- засвоїти правила правильного переміщення пацієнта та правила підбору технічних засобів пересування.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПР), передбачені освітньою програмою:

ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.

ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.

ПР 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

ПР 20. Конструювати процес та результат соціальної роботи в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

На практичних заняттях здійснюється розгляд базових теоретичних положень відповідно до завдань курсу, розв'язуються приклади, які сприяють формуванню фахового світогляду у вирішенні поставлених завдань щодо функціонування та реабілітації рухової функції людини.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є поточний та семестровий контроль. Поточний контроль складається з опитувань, які проводяться під час лекцій та практичних занять. Семестровий контроль проводиться у вигляді заліку, запитання до якого на початку семестру розміщується у системі дистанційного навчання. Залікові білети знаходяться у пакеті документації на дисципліну.

На кожному практичному занятті надаються питання, що саме ЗВО повинен знати і уміти з визначеної теми. До кожної теми додається список рекомендованої літератури – основної, якої буде достатньо для опанування теми заняття і додаткової, для поглибленого вивчення даної проблеми.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва змістових модулів, теми та короткий зміст навчальних занять	Обсяг (год.)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
<p style="text-align: center;">Практичне заняття 1</p> <p style="text-align: center;">Реабілітація та її різновиди. Регулювання стосунків фахівець – клієнт. Конфіденційність. Спілкування з пацієнтом</p> <p><i>Стислий зміст.</i> Загальне поняття про реабілітацію. Фізична терапія, ерготерапія в реабілітаційному процесі. Етапи підготовки фахівця з фізичної терапії. Етичний кодекс фахівця з фізичної терапії: обов'язки і відповідальність перед громадськістю, обов'язки і відповідальність перед клієнтом, обов'язки і відповідальність перед професією. Права пацієнта. Конфіденційність, її збереження та порушення: конфіденційність та ведення медичних документів. Загальні положення. Особистісна реакція на патологічний стан. Вербальне спілкування. Невербальне спілкування. Фактори, що перешкоджають спілкуванню. Вислуховування.</p>	2
<p style="text-align: center;">Практичне заняття 2</p> <p style="text-align: center;">Ведення записів. Пасивні та активні вправи</p> <p><i>Стислий зміст.</i> Загальні положення. Стиль ведення записів. Процедура ведення записів. Формат ведення записів. Вимоги до ведення записів. Шляхи поліпшення рівня документування. Загальні положення. Пасивні вправи, показання та протипоказання до їх застосування. Активні вправи, показання та протипоказання до їх застосування. Загальні принципи застосування пасивних активних вправ. Застосування пасивних вправ. Застосування активних вправ. Застосування ізометричних вправ.</p>	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	
ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПАЦІЄНТОМ	
<p>Практичне заняття 3</p> <p>Переміщення пацієнта</p> <p><i>Стислий зміст.</i> Загальні положення. Організація переміщення пацієнта (підготовка, принципи, застереження). Застереження для пацієнтів, які мають певні проблеми. Варіанти класифікації переміщень. Загальні вимоги з техніки безпеки.</p>	2
<p>Практичне заняття 4</p> <p>Допоміжні засоби пересування. Моделі пересування і методи страхування</p> <p><i>Стислий зміст.</i> Класифікація допоміжних засобів пересування. Характеристика допоміжних засобів пересування. Особливості підбору засобів пересування. Підбір інвалідного візка. Моделі пересування при застосуванні милиць, палиць, ходунців. Позиції страхування при ходьбі рівною поверхнею. Піднімання та спускання з бордюру і позиції страхування при цьому. Позиції страхування при підніманні та спусканні зі сходів. Пересування у візку.</p>	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3	
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ	
<p>Практичне заняття 5</p> <p>Основи інфекційного контролю. Перша допомога при нещасних випадках та екстрених станах</p> <p><i>Стислий зміст.</i> Загальні положення. Принципи й концепції інфекційного контролю. Техніка миття рук. Системи ізоляції. Стерильне поле. Загальні положення. Поранення. Шок. Ортостатична чи пізня гіпотензія. Переломи. Опіки. Конвульсії/корчі. Удушення. Перегрівання. Інсулінозалежні стани. Автономна гіперрефлексія (дисрефлексія). Серцевий напад.</p>	2

Змістовий модуль 1

ОСНОВИ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Реабілітація та її різновиди. Регулювання стосунків фахівець – клієнт. Конфіденційність. Спілкування з пацієнтом

Знати:

1. Сутність поняття про реабілітацію.
2. Загальні відомості про структуру реабілітаційної діяльності.
3. Етичний кодекс фахівця з фізичної реабілітації: обов'язки і відповідальність перед громадськістю, обов'язки і відповідальність перед клієнтом, обов'язки і відповідальність перед професією.

Уміти:

1. Охарактеризувати основні види вербального та невербального спілкування.
2. Охарактеризувати фактори, що перешкоджають спілкуванню.

Тема 2. Ведення записів. Пасивні та активні вправи

Знати:

1. Сутність стилів ведення записів.
2. Шляхи поліпшення рівня документування.
3. Активні та пасивні вправи, показання та протипоказання до їх застосування.

Уміти:

1. Здійснювати процедуру ведення записів.
2. Обґрунтовувати застосування пасивних, активних, ізометричних вправ.

Змістовий модуль 2

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ПАЦІЄНТОМ

Тема 3. Переміщення пацієнта

Знати:

1. Особливості організації переміщення пацієнта (підготовка, принципи, застереження).
2. Застереження для пацієнтів, які мають певні проблеми.
3. Варіанти класифікації переміщень. Загальні вимоги з техніки безпеки.

Уміти:

1. Розкрити особливості переміщення пацієнтів.
2. Дотримуватися техніки безпеки при переміщенні пацієнтів.

Тема 4. Допоміжні засоби пересування. Моделі пересування і методи страхування

Знати:

1. Сутність пересування при застосуванні милиць, палиць, ходунців.
2. Позиції страхування при ходьбі рівною поверхнею.

Уміти:

1. Охарактеризувати класифікацію та характеристику допоміжних засобів пересування.
2. Розкрити особливості підбору засобів пересування.
3. Аналізувати позиції страхування при підніманні та спусканні зі сходів.

Змістовий модуль 3

МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Тема 5. Основи інфекційного контролю. Перша допомога при нещасних випадках та екстрених станах

Знати:

1. Складові компоненти принципів й концепції інфекційного контролю.
2. Сутність техніки миття рук, системи ізоляції.

Уміти:

1. Охарактеризувати переломи, опіки, конвульсії/корчі, удушення, перегрівання, інсулінозалежні стани, автономна гіперрефлексія (дисрефлексія), серцевий напад.
2. Здійснювати домедичну допомогу при нещасних випадках та екстрених станах.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ ДО КУРСУ «ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ (ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ)»

1. Роль і місце фізичної терапії в охороні здоров'я.
2. Значення і роль ерготерапевтів у процесі реабілітації.
3. Освітньо-кваліфікаційні рівні та структура підготовки фахівців фізичної терапії ерготерапії.
4. Основні методи дослідження фізичного розвитку, фізичної підготовленості та функціональних можливостей організму людини.
5. Основні методи дослідження серцево-судинної системи та функціонального стану організму.
6. Основні методи дослідження при захворюваннях нервової системи.
7. Методи дослідження в ерготерапії.
8. Особливості кінезотерапії, як основний засіб фізичної терапії, ерготерапії. Показання, протипоказання.

9. Механізми лікувальної дії фізичних вправ.
10. Методи проведення кінезотерапії. Рухові режими лікувальної гімнастики та їх завдання.
11. Основні форми психологічної взаємодії між фізичним терапевтом і пацієнтами залежно від характеру захворювання.
12. Акселерація і епохальне зрушення.
13. Соматоскопія як метод визначення фізичного розвитку.
14. Антропометрія як метод визначення фізичного розвитку. Антропометричний інструментарій.
15. Методи оцінки фізичного розвитку.

МОДУЛЬНИЙ ТА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із ЗВО на лекціях, опитування та бесід, виконання практичних навичок під час практичних занять і консультацій, доповідей за рефератами. Наприкінці кожного модуля проводиться контрольне тестування за пройденим матеріалом. Модульні оцінки доводяться до відома ЗВО до початку сесії.

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю	Кількість балів
Змістовий модуль 1. Основи реабілітаційної діяльності	0...30
1 Повнота ведення конспектів лекцій	0...8
2 Своєчасні відповіді на практичних заняттях	0...12
3 Самостійна робота	0...5
4 МКР	0...5
Змістовий модуль 2. Особливості роботи з пацієнтом	0...30
1 Повнота ведення конспектів лекцій	0...6
2 Своєчасні відповіді на практичних заняттях	0...14
3 Самостійна робота	0...5
4 МКР	0...5
Змістовий модуль 3. Медико-біологічні особливості реабілітації	0...30
1 Повнота ведення конспектів лекцій	0...6
2 Своєчасні відповіді на практичних заняттях	0...14
3 Самостійна робота	0...5
4 МКР	0...5
Разом за змістові модулі	0...90

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вовканич А.С. Вступ до фізичної реабілітації / А.С. Вовканич. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 184 с. <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/7255>
2. Герцик А.М. Теоретико-методичні основи фізичної реабілітації/фізичної терапії при порушеннях діяльності опорно-рухового апарату: монографія / Андрій Герцик; Львів. держ. ун-т фізичної культури. – Львів: ЛДУФК, 2018. – 387 с.
3. Козак Д.В. Лікувальна фізична культура: посібник / Д.В. Козак, Н.О. Давибіда. – Тернопіль : ТДМУ, 2018. – 108 с.
4. Круцевич Т.Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді: навч. посіб. / Т.Ю. Круцевич, М.І. Воробйов, Г.В. Безверхня. – К.: Олімпійська література, 2011. – 224 с.
5. Масаж загальний та самомасаж: підручник / Л.О. Вакуленко, Д.В. Вакуленко, О.В. Кутакова, Г.В. Прилуцька. – Тернопіль : ТДМУ, 2018. – 380 с.
5. Медична та соціальна реабілітація: Навчальний посібник / За заг. ред. І.Р. Мисули, Л.О. Вакуленко. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 402 с.
6. Мухін В.М. Фізична реабілітація: підручник / В.М. Мухін. – 3-те вид., переробл. та доповн. – К.: Олімпійська література, 2009. – 488 с.
7. Осіпов В.М. Основи фізичної реабілітації: навчальний посібник / В.М. Осіпов. – Ужгород: ФОП Бреза А.Е., 2013. – 225 с.
8. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації: навч. посіб. / Т. Бойчук, М. Голубева, О. Левандовський, Л. Войчишин. – Л.: ЗУКЦ, 2010. – 240 с.
9. Основи реабілітації, фізичної терапії, ерготерапії: підручник / Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчук, Д.В. Вакуленко; за заг. ред. Л.О. Вакуленко, В.В. Клапчука. – Тернопіль: ТДМУ, 2019. – 372 с.
10. Сфера діяльності фізичного терапевта: інформаційний посібник – https://physrehab.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/Sfera_diyalnosti_final_web.pdf

11. Реабілітаційний масаж: підручник / Л.О. Вакуленко [та ін.]. – Тернопіль: ТДМУ "Укрмедкнига", 2018. – 522 с.
12. Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та кол. Ерготерапія : Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 280 с.
13. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 272 с.
14. Яковенко Н.П. Фізіотерапія: підручник / Н.П. Яковенко, В.Б. Самойленко. – 2-е видання. – К. : Медицина, 2018. – 258 с.